

කොළඹ නගරයේ නාගරීකරණය විකාශය

සහ ඒ ආශ්‍රිත ගැටලු

ඩබ්. ඒ. මිලානි, යූ. ජී. එම්. චන්දන,
ඒ. එම්. සී. කේ. අබේසිංහ, කේ. ඒ. එස්. කුමාරසිංහ

භූගෝල විද්‍යා අංශය

කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලය

1. නාගරීකරණ ක්‍රියාවලිය හැඳින්වීම

නාගරීකරණය යන්නෙහි අදහස “නගර නිර්මාණයවීම” නැතිනම් “නගර බිහිවීම” යන්න වේ. මෙය ඉංග්‍රීසි භාෂාවේ Urbanization යන වචනයෙන් අර්ථ දක්වයි. ලතින් භාෂාවේ නගරය යන අරුත දෙන URBS යන වචනයට ක්‍රියාවලිය යන අදහස දෙන ACTION නමැති ඉංග්‍රීසි වචනය එකතු වීමෙන් URBANIZATION යන්න නිර්මාණයව ඇත.

(Manawadu .L, Liyanage .N, 2008)

“නගරය” නාගරීකරණ ක්‍රියාවලියේ වැදගත්ම ඒකකය වේ. එහෙත් නගරය යන්න වෙන්කර හඳුනා ගැනීමේදී විවිධ රටවල් විවිධ නිර්ණායක මත පදනම් වනු දැකගත හැකිය.

මෙක්සිකෝව හා වෙනිසියුලාව ජන සංඛ්‍යාව 2,500 ට වැඩි ඕනෑම ආකීර්ණයක් (AGGROMA) නගරයක් ලෙස සලකයි.

(Manawadu .L, Liyanage .N, 2008)

අයිස්ලන්තයේ දී නගරයක් ලෙස හඳුනාගැනීමේ ජන සංඛ්‍යා සීමාව 300 වන අතර එය ඩෙන්මාර්කයේදී එය 200 වේ. ඇතැම් රටවල් කුඩා පරිපාලන ඒකක තුළ ඇති විශාලම ජනාවාසයේ ජන සංඛ්‍යාව සැලකිල්ලට ගෙන එම මුළු පරිපාලන ඒකකයම නගර ලෙස නිර්වචනය කරයි. ප්‍රංශය, ග්‍රීසිය, වෙනිසියුලාව, පාකුගාලය හා සෙනගල් මේ ක්‍රමය යොදාගනු ලබන රටවල් වේ. උදාහරණයක් ලෙස ප්‍රංශය ගතහොත් එහි කුඩාම පරිපාලන ඒකකය වන කමියුන තුළ ජන සංඛ්‍යාව 2,000 ට වැඩි ආකීර්ණයක් වේ නම් එම කමියුනයම නගරයක් සේ හඳුනාගනී. නිර්ණායක එකක් මත නගර නිර්වචනය කිරීමේදී ඇතිවන දුර්වලතාවන් මගහරවා ගැනීමට ඇතැම් රටවල් නිර්ණායක කීපයක් සැලකිල්ලට ගනිමින් නගරය යන්න නිර්ණය කරයි. ඉන්දියාව, පකිස්ථානය, උස්බෙකිස්ථානය එවැනි රටවල්ය. උදාහරණයක් වශයෙන් දක්වන්නේ නම් ඉන්දියාව, අවම වශයෙන් 5,000 ට වැඩි ජනසංඛ්‍යාවක් වාසය කරන - රැකියාවේ නියුතු පිරිමින්ගෙන් 75% ක් වත් කෘෂිකාර්මික නොවන රැකියාවල නිරත වී සිටින හා වර්ග කි. මී. 1 කට 400 ට වැඩි ජන සන්තවයක් පවතින ජනාවාස නගර ලෙස හඳුන්වයි. (Manawadu .L, Liyanage .N, 2008)

මෙම තත්වය යටතේ නාගරික ප්‍රදේශ හඳුනා ගැනීම සඳහා එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය විසින්ද 1971 දී නිර්ණායක 5 ක් ඉදිරිපත් කර ඇත. එනම්,

1. පරිපාලන තත්වය
2. ජන සංඛ්‍යාවේ ප්‍රමාණය
3. පළාත් පාලන ප්‍රදේශ
4. නාගරික ලක්ෂණ
5. මූලික ආර්ථික කටයුතු

එම නිර්ණායකයන් වේ. මෙලෙස හඳුනා ගනු ලබන නගරයන්ගේ බිහිවීම නැතිනම් නාගරීකරණය ප්‍රධාන ප්‍රවේශ 3 ක් ඔස්සේ විවරණය කළ හැකිය. එනම්,

1. ප්‍රජා විද්‍යාත්මක ප්‍රවේශය (Demographic Approach)
2. වර්ගවාදී ප්‍රවේශය (Behavioral Approach)
3. ආර්ථික විද්‍යාත්මක ප්‍රවේශය (Economic Approach)
වශයෙනි.

ප්‍රජාවිද්‍යාත්මක සංරචක අතරින් සාප්ප්‍රවාහ හා සංක්‍රමණයද තවත් ප්‍රධාන සංරචක 4 කද ප්‍රතිඵලය වශයෙන් නාගරීකරණය බිහිවනු දැක්විය හැක. එම සංරචක 4 ලෙස,

1. ස්වාභාවික ජන සංඛ්‍යා වර්ධනය (Natural Increase)
2. සංක්‍රමණ වර්ධනය (Migration Increase)
3. නාගරික නිර්වචනවල වෙනස්වීම හෝ නව නාගරික කලාප හඳුනා ගැනීම (Changing of Urban definition or identifying new urban areas)
4. නාගරික ප්‍රදේශවල නිරස් පැතිරීම (Urban Expansion) දැක්විය හැක.

සමාජ විද්‍යාත්මක දෘෂ්ටියකින් නාගරීකරණය දෙස බැලීම වර්ගවාදී ප්‍රවේශය මගින් සිදු වේ. ග්‍රාමීය හා නාගරික වශයෙන් මානුෂ වර්ගවන්ගේ විභවතාවන් මෙහිදී ඉස්මතු කර දැක්වේ.

රටක හෝ සලකා බලන ප්‍රදේශයක ආර්ථික ව්‍යුහයේ සිදුවන වෙනස්කම් මත පිහිටා ඒ ඔස්සේ නාගරීකරණය අර්ථ දැක්වීම ආර්ථික විද්‍යාත්මක ප්‍රවේශයේ දී සිදු කරයි.

කෙසේ වුවද සංවර්ධිත හා සංවර්ධනය වන රටවල් වශයෙන් ගත් කළ නාගරීකරණයේ පැහැදිලි වෙනස්කම්ද හඳුනා ගැනීමට පිළිවන. නාගරික ජන සංඛ්‍යාවේ ප්‍රමාණය ඉන් එක් වෙනස්කමක් වේ.

අතීතයේ සිටම ලෝක මට්ටමින් නාගරික ජන සංඛ්‍යාවේ වර්ධනයක් දක්නට ලැබිණ. එය 1950 දී 30% ක් පමණ වූ අතර 2000 දී 47% ක් පමණ විය. එහෙත් මේ සඳහා සංවර්ධිත හා සංවර්ධනය වන රටවල දායකත්වයේ පැහැදිලි වෙනසක් දැකිය හැක. එම වෙනස නම් එකම කාල පරාසයක් තුළ සංවර්ධිත රටවලට සාපේක්ෂව සංවර්ධනය වන රටවල සිදු වූ නාගරික ජන සංඛ්‍යාවේ වේගවත් වර්ධනයයි.

වගු අංක 1:1 - නාගරීක ජන සංඛ්‍යාවේ වර්ධනය

කලාපය	1950	1975	2000	2030
ලෝකය	29.8	37.9	47.2	60.2
සංවර්ධිත කලාපය	54.9	70.0	75.4	82.6
සංවර්ධය වෙමින් පවතින කලාපය	17.8	26.8	40.4	56.4
අඩු දියුණු කලාපය	7.4	14.7	25.6	43.7

මූලාශ්‍රය : World Urbanization Prospects, United Nations 2002

විශාල නාගරීක ජීවිතයන්ගේ වර්ධනය සංවර්ධිත රටවල කැපී පෙනෙන තවත් ලක්ෂණයකි. 1950 වන විටදී ලොව ජන සංඛ්‍යාව මිලියන 10 ඉක්ම වූ එකම නගරය වූයේ ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ නිව්යෝර්ක් නගරය පමණි. 1975 වන විට දී මෙම තත්ත්වය 5ක් දක්වා වර්ධනය විය. මේ තුළ විශාල වෙනසක් හඳුනාගත නොහැකි වුවද නගර 3 ක් පැවතියේ සංවර්ධනය වන රටවල්හි වේ. එහෙත් මෙම තත්ත්වය ඉදිරි වසර 25 ක පමණ කාලය තුළ විශාල වෙනසකට භාජනය විය හැකිය. ඒ අනුව 2001 දී ජනසංඛ්‍යාව මිලියන 10 ක් ඉක්ම වූ නගර 17 ක් හඳුනාගත හැකි අතර ඉන් 13 ක්ම සංවර්ධනය වන රටවලට අයිති වෙයි. 2015 වන විටදී මෙම නගර සංඛ්‍යාව 21 දක්වා වර්ධනය වන බවටද ඉන් 17 ක් සංවර්ධනය වන රටවල් තුළ දැකිය හැකි වනු ඇති බවටද ප්‍රකෂේපිතය.

ඇතැම් විටකදී සැලසුම්කරණයේ දුර්වලතාවන් හේතුවෙන් ආර්ථික, පරිපාලන හා සමාජමය වශයෙන් ප්‍රමුඛ කටයුතු හා සේවාවන් රාශියක් එකම නගරයක් තුළ පැවතිය හැක. එම නිසාම එම නගරය වටා විශාල ජන සමූහයක්ද රැස්වනු ඇත . මේ අයුරින් එක් නගරයක් අනෙක් නගර අඛණ්ඩව ශීඝ්‍රයෙන් වර්ධනය වීම අග්‍ර නාගරීකරණය ලෙස හඳුන්වයි. මෙම ලක්ෂණය ද සංවර්ධනය වන රටවල කැපී පෙනෙන තත්ත්වයකි.

එසේම ප්‍රධාන වශයෙන් සංවර්ධිත රටවල දක්නට ලැබෙන මනා සැලසුම්කරණයක් ක්‍රමානුකූලව වූ නාගරීකරණයන් සංවර්ධනය වන රටවල දක්නට නොලැබීම හේතුවෙන් සංවර්ධනය වන රටවල නාගරීකරණය හා බැඳුණු ගැටලු රාශියක් ඉස්මතු වෙමින් පවතී. ඒවා ආර්ථික, සමාජමය දේශපාලනමය හා පාරිසරික වශයෙන් විවිධ ස්වරූප ගනී.

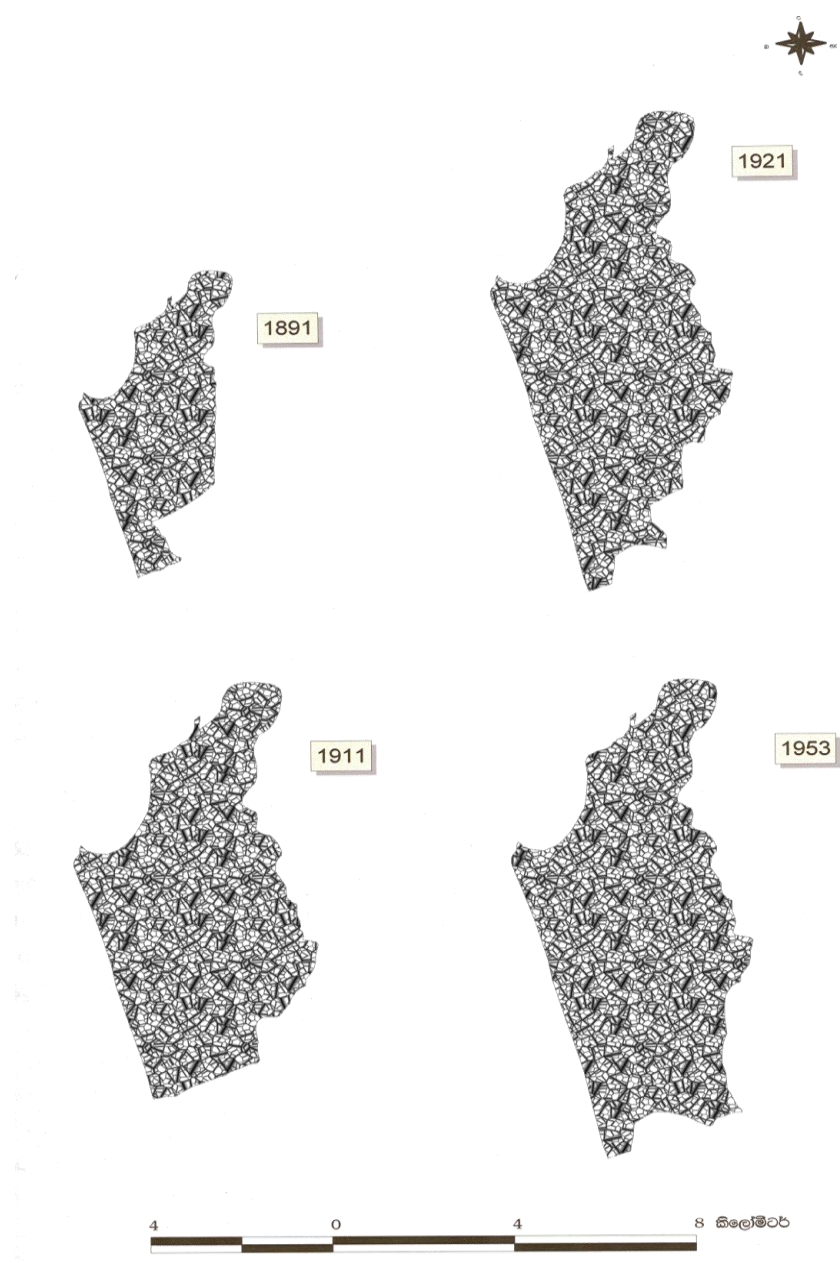
2. කොළඹ නගරය ආශ්‍රිත අග්‍ර නගර ව්‍යාප්තිය සහ වර්ධනය

විවිධ කාර්යයන් ඒකරාශී වූ මධ්‍යස්ථානයක් ලෙස නගරයක් සැලකීමේදී එහි පවතින කාර්යයන්ගේ ව්‍යාප්තියේද කිසියම් වූ රටාවක් හඳුනාගත හැකිය. ඒ අනුව සෑම නගරයකම පාහේ දැකිය හැකි සංකීර්ණ රටාව ශ්‍රී ලංකාවේ අගනගරය වන කොළඹ නගරය ආශ්‍රිතවද දැකිය හැකිය.

වැදගත් ආර්ථික මධ්‍යස්ථානයක් ලෙස කොළඹ ප්‍රවලිත වූයේ ඉන්දියානු නගරයේ හා ඒ අවට ප්‍රදේශයන්හි අරාබීන්ගේ වෙළඳ කටයුතු වර්ධනය වීමත් සමගය. 14 වන ශත වර්ෂය ආරම්භයේදී පවා

කොළඹ වැදගත් නගරයක් ලෙසින් ප්‍රචලිතව තිබූ බව ඉබන් බතුතාගේ විස්තර වලින් සනාථ වී ඇත. ලක්දිව සෙසු පළාත් හා සසඳන විට පුරාණ කොළොම්තොටද ඓතිහාසික වශයෙන් වැදගත් වූ භූමි භාගයක් බව කිව හැකිය. අතීත “කොළඹ දිසාව”, හාපිටිගම් කෝරලය, හේවාගම් කෝරලය, අළුත්කුරු කෝරලය, සියනෑ කෝරලය ආදී වූ විවිධ බල ප්‍රදේශයන්ගේ එකතුවක් විය. දිවයිනේ ප්‍රධානතම නගරය ලෙස කොළොම්තොට වර්ධනය වීමට බලපෑ ප්‍රධානතම කරුණ නම් අවටින් පිහිටි සාරවත් භූමි භාගයයි. එසේම ඇත අතීතයේ සිටම ශ්‍රී ලංකාවේ අන්තර්ගත මුතු මැණික්, කුරුඳු සඳහා ඉමහත් ප්‍රසිද්ධියක් පැවති බැවින් කොළඹ වරාය සංවර්ධනය කිරීමටද අවධානය යොමු වී ඇත. එමෙන්ම මේ වන විට කොළඹ නගරය කේන්ද්‍ර කර ගනිමින් සැලකිය යුතු වෙළඳ ප්‍රජාවක්ද බිහි වී තිබූ බැවින් කොළඹ වාණිජ නගරයක් ලෙසද පෙර අපර දේදිග තුළම ප්‍රසිද්ධ වෙමින් පැවතිණි. කොළඹ නගරයේ වර්ධනය පහත සිතියම් අංක 2.1 හි දැක්වේ.

සිතියම් අංක 2.1 : කොළඹ නගරයේ ප්‍රසාරණය

කොළඹ නගරය යනු අතීතයේ පටන්ම විවිධ ජනවර්ග නිරන්තරයෙන් සැරිසැරූ භූමියකි. ශ්‍රී ලංකාව සිය යටත් විජිතයක් බවට පත්කරගෙන සිටි විදේශිකයන් අතරින් වැඩිම කාලයක් ශ්‍රී ලංකාව පාලනය කරනු ලැබුවේ ඉංග්‍රීසින් විසිනි. එමෙන්ම පෘතුගීසි, ලන්දේසි හා ඉංග්‍රීසි ජාතීන්ගේ යටත් විජිත පාලනය හේතුවෙන් මෙරට සමාජ ආර්ථික හා සංස්කෘතික යන සියළුම අංශ කෙරෙහි ප්‍රබලතම බලපෑමක් කළ ජාතිය ලෙස ඉංග්‍රීසි ජාතිය ප්‍රමුඛ වේ. කෙසේ වුවද මෙකී ජාතීන්ගේ සම්මිශ්‍රණය හේතුවෙන් සංකීර්ණ සමාජ රටාවක් කොළඹ නගරය ආශ්‍රිතව බිහිවිය. එමෙන්ම අතීතයේ සිටම කොළඹ නගරය බෙහෙවින්ම ජනාකීර්ණ නගරයක් වන ලකුණු ප්‍රකට කළේය. ඉන්දියන් සාගරයේ කොළඹ වරායේ පිහිටීමත්, විශිෂ්ට ආර්ථික මධ්‍යස්ථානයක් ලෙස ලැබ තිබූ කීර්තියත්, ශ්‍රී ලංකාව නම් වූ දිවයිනෙහි පැවති සමෘද්ධිමත් සම්පත් බහුලත්වයත් බොහෝ විදේශ ජාතිකයන් මෙරටට ආකර්ෂණය වීම සඳහා බලපෑවේය. චීන, අරාබි, තුර්කි, මලබාර්, පර්සි, කාපිරි, පෘතුගීසි, ලන්දේසි හා ඉංග්‍රීසින් ප්‍රමුඛ විවිධ ජනවර්ග ඇත අතීතයේ සිටම කොළඹ නගරයේ විවි වල දැකිය හැකි වූයේ මේ නිසාය.

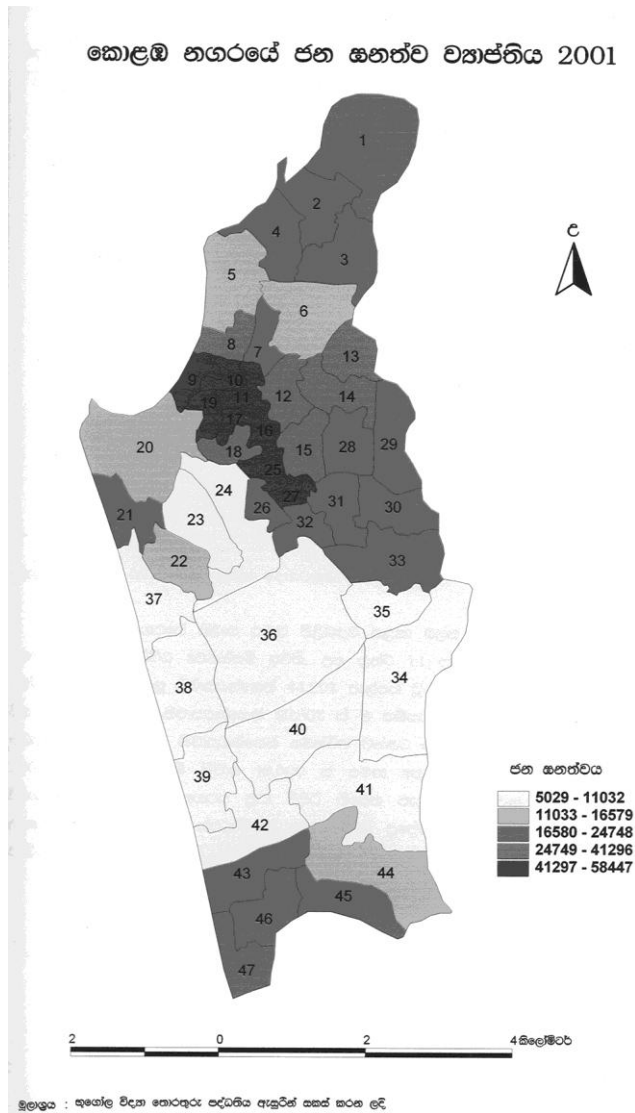
කොළඹ ආශ්‍රිතව අතීතයේ සිට පැවති ජන සංඛ්‍යාව පිළිබඳ නිරීක්ෂණය කරන විට 1807 වසරේදී පනස් දහසකට අධික ජන සංඛ්‍යාවක් සිටි බව කෝඩින්ග්ගේ වාර්තාවල දැක්වේ. කොළඹ නගර සභාව පිහිටුවන අවස්ථාවේ එනම්, 1860 දශකයේ මුල් භාගයේදී නගරයේ ජන සංඛ්‍යාව 80,000 ක් පමණ වූ අතර එම ප්‍රමාණය 1901 වන විට 154,691 දක්වා වර්ධනය වී ඇත. ගෙවී ගිය සියවස මැද වන විට එනම් 1953 දී කොළඹ නගරයේ ජන සංඛ්‍යාව 425,881 දක්වා ශීඝ්‍ර ලෙස ඉහළ ගොස් තිබූ අතර 2001 සංගණනයේදී කොළඹ නගරයේ ජන සංඛ්‍යාව 642,020 විය.

(කළුආරච්චි. එස්. (2004) “කොළඹ පුරාණය”)

නගරයක් වශයෙන් කොළඹ වර්ධනය වූ ආකාරය සාකච්ඡා කිරීමේදී නාගරික ව්‍යුහයේ සමාජ ආර්ථික හා මානව සාධකවල සංකලනය ඉතා හොඳින් ගම්‍ය වන නමුදු මෙලෙස ශීඝ්‍ර ලෙස ජන සංඛ්‍යාව වර්ධනය වීම නාගරීකරණයට බලපෑ ප්‍රධානම සාධකය විය. එසේම සිය අවශ්‍යතා අනුව වාසභූමි ඔවුන් විසින්ම තීරණය කළ බැවින් කොළඹ නගරයේ උප නාගරික කලාප වලද ජන සංඛ්‍යාව එක් රොක් වී ඇත.

කොළඹ නගරයේ වර්තමාන භූමි ප්‍රමාණය වන හෙක්ටයාර් 3,729 (ව.කි.මී. 37.3) ක ප්‍රමාණය ශ්‍රී ලංකාවේ සමස්ත භූමි ප්‍රමාණයෙන් 0.06% ක් වන අතර කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයට අයත් භූමි ප්‍රමාණයෙන් 5.4% කි. භූමි පරිභෝග රටාව, ජනසංඛ්‍යාව, ප්‍රවාහනය, ආර්ථිකය වැනි විවිධ කාර්යයන් සම්බන්ධයෙන් සැලකීමේදී කොළඹ නගරය අනෙකුත් නගර වලට සාපේක්ෂව හිමි කර ගන්නේ සුවිශේෂී ස්ථානයකි.

කොළඹ නගරයේ නාගරික කොට්ඨාස 47 කි. අංක 2.2 සිතියම මගින් කොළඹ නගරයේ නාගරික කොට්ඨාසවල ජන ඝනත්වය දක්වා තිබේ.

මූලාශ්‍රය : භූගෝල විද්‍යා තොරතුරු පද්ධතිය ඇසුරින් සකස් කරන ලදී

1866 දී කොළඹ නගර සභාව පිහිටුවීම, කොළඹ ලාංකිකයන්ගේ නගරයක් බවටත් එය මෙරටෙහි අගනුවර බවටත් පොදු හැඟීමක් ඇති කිරීම සඳහා පාලකයන් විසින් ගන්නා ලද පළමු පියවර ලෙස සැලකේ. 1980 දී අග්‍රනගර යන නාමය ඉවත් වුවද වාණිජ නගරයක් ලෙස කොළඹ නගරයේ ප්‍රමුඛත්වය මේ වනතුරුත් හීන වී නොමැත. මේ අනුව කොළඹ නගරයේ වර්තමාන සුවිශේෂීභාවය එහි වර්ධනය කෙරෙහි යටත්විජිතවාදී පාලන සමය විශාල දායකත්වයක් දරා ඇති බව පැහැදිලි වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ නාගරික පද්ධතිය හඳුනා ගැනීමේදී අග්‍ර නාගරික ව්‍යාප්තියක් ලෙස සැලකීමට හැකිය. අග්‍ර නාගරිකත්වය යන්නෙන් අදහස් කරනුයේ කොළඹ නගරය, නාගරික පද්ධතිය තුළ

සුවිශේෂී ස්ථානයක් හිමි කරගෙන ඇති බවයි. නමුත් වගු අංක 2.2 මගින් පෙන්වා දී ඇති ආකාරයට ජනසන්නත්වයෙන් විශාලම නගරය වූ කොළඹ නගරයේ ප්‍රමුඛත්වය හා ප්‍රබලත්වය ක්‍රමයෙන් හීන වන බවක් පැහැදිලි වේ. එනම් 1981 සිට 2001 දක්වා කොළඹ නගරයේ ජන සංඛ්‍යාව වර්ධනය වී ඇත්තේ 10.1% කින් පමණි. නමුත් දෙවන නගරය වන දෙහිවල - ගල්කිස්ස නගරයේ 21.3% කින්ද, මීගමුව නගරයේ 105.3% කින්ද මොරටුව නගරයේ 31.7% කින්ද මඩකලපුව නගරයේ 86.9% කින්ද ජන සංඛ්‍යාව වර්ධනය වී ඇත.

වගු අංක 2.2 : මහ නගර සභාවල ජන සංඛ්‍යාව හා ජන ඝනත්වය (1981-2001)

මහනගර සභාව	ජන සංඛ්‍යාව		වර්ධන ප්‍රතිශතය	ජන ඝනත්වය	
	1981	2001		1981	2001
කොළඹ	587,647	647,100	10.1	15,755	17,349
දෙහිවල-ගල්කිස්ස	173,529	210,546	21.3	8,263	10,026
මොරටුව (01)	134,826	177,563	31.7	6,986	9,200
ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර කෝට්ටේ (01)	101,039	116,366	15.2	5,979	6,886
මීගමුව	70,404	144,562	105.3	5,843	5,072
මහනුවර	97,872	109,343	11.7	3,793	4,271
මාතලේ	29,752	36,103	21.3	5,614	6,943
නුවරඑළිය (04)	20,471	28,281	38.2	1,365	1,885
ගාල්ල	76,863	90,270	17.4	4,575	5,373
යාපනය	118,224	-	-	5,853	-
මඩකලපුව	42,963	80,313	86.9	2,588	4,838
කුරුණෑගල	26,198	28,401	8.4	2,289	2,491
අනුරාධපුර (05)	35,981	53,151	47.7	1,090	1,296
බදුල්ල	33,068	41,005	24.0	3,180	3,943
රත්නපුර (04)	37,497	47,471	26.6	1,856	2,350

මූලාශ්‍රය : Manawadu .L, Liyanage .N, 2008

3. කොළඹ නගරයේ අග්‍ර නාගරීකරණය කෙරෙහි බලපාන සාධක

“ප්‍රධානතම නගරය ලෙස කොළඹට ලැබී ඇති ප්‍රමුඛතාව ලැබී ඇත්තේ ශ්‍රී ලංකාවේ යුරෝපීය විජිතවාදීන්ගේ පාලන, යුද්ධ හා වෙළඳ මධ්‍යස්ථානයක් ලෙස ඉතිහාසගත අයුරින් පැවති නිසාය”.

(කොළඹ නගරයේ අවිධිමත් ව්‍යාපාර අංශය - 1980)

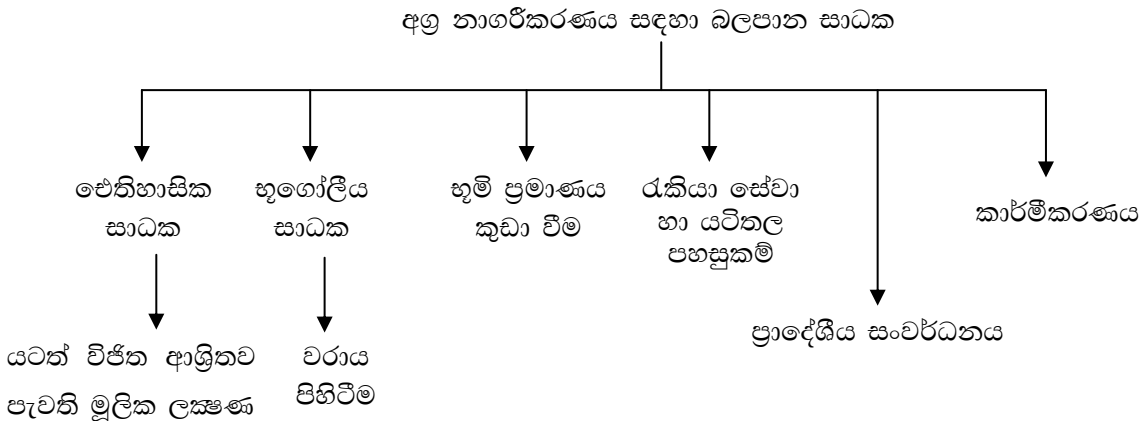
අග්‍ර නාගරීකරණය ලෝකයේ බොහෝ නාගරික පද්ධති ආශ්‍රයෙන් දක්නට ලැබෙන ලක්ෂණයකි. සංවර්ධිත රටවල අග්‍ර නගර බිහිවූයේ කාර්මීකරණය සමග සිදු වූ ක්‍රමවත් ආර්ථික වර්ධනයත් සමගිනි.

නමුත් තෙවන ලෝකයේ රටවල අනෙක් නගර සියල්ල පරයමින් එක් නගරයක් පමණක් ශීඝ්‍රයෙන් වර්ධනය වීමේ ක්‍රියාවලිය සිදුවන්නේ සැලසුම් සහගතව නොවේ.

විවිධ රටවල අග්‍ර නාගරීකරණය කෙරෙහි විවිධ සාධක බලපා ඇති බව පෙනේ. යටත් විජිතවාදය අග්‍ර නගර බිහිවීමට ඉවහල් වුවද එය රටවල් කිහිපයකට පමණක් සීමා වූ තත්වයකි. එනම් එය ලෝකයේ අග්‍ර නාගරීකරණයක් පවතින සෑම රටකටම පොදු නොවේ.

(Manawadu .L, Liyanage .N, 2008,p 118)

රූපසටහන් අංක 3.1

1. වරායන් ආශ්‍රිත ප්‍රදේශ පරිපාලන කටයුතු සඳහා යොදාගැනීම.
2. භාණ්ඩ හා අමුද්‍රව්‍ය එක්රැස් කිරීම හා ආනයනික භාණ්ඩ බෙදා හැරීම.
3. අධිරාජ්‍යවාදීන් විසින් තනන ලද සැලසුම් සහගත නගරවීම.
4. අධිරාජ්‍යවාදී ආරක්‍ෂාව.

ඒ අනුව අග්‍ර නාගරීකරණය කෙරෙහි බලපාන ප්‍රධාන සාධක අතර ඓතිහාසික සාධක, භූගෝලීය පිහිටීම මෙන්ම වෙනත් සමාජ ආර්ථික සාධකද දායක වී තිබේ. අග්‍ර නගර බිහිවීම කෙරෙහි භූගෝලීය භාවිතයක් වන වරාය පිහිටීම යන සාධකය සෘජුවම බලපාන බව රූපසටහන් අංක 3.1 ට අනුව පැහැදිලි වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ කොළඹ, ඉන්දුනීසියාවේ ජකර්තා, එක්සත් රාජධානියේ ලන්ඩන් වැනි නගර ඊට නිදසුන් වේ. එසේම වත්මන් සමාජය තුළ අග්‍රනාගරීකරණය කෙරෙහි බලපාන තවත් වැදගත්ම සාධකයක් ලෙස ඒ ඒ නගර ආශ්‍රිතව ස්ථානගතකර තිබෙන කර්මාන්ත ශාලා හා අනෙකුත් රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික ආයතන නිසා බිහිවන රැකියා ඉල්ලුම හේතු වී ඇත. මේ නිසා ග්‍රාමීය - නාගරීක සංක්‍රමණ ඉහළ ගොස් ඇතිබව පැහැදිලිය. එසේම රටේ ප්‍රධාන නගර තුළ පරිපාලන කටයුතු, ආර්ථික හා වාණිජ කටයුතු කේන්ද්‍රගත වීම නිසා අධ්‍යාපන, සෞඛ්‍ය හා ප්‍රවාහන යන සේවා අංශවල සිදුවන වර්ධනයන් හේතුවෙන් මේ ප්‍රදේශ කරා ජනතා සංක්‍රමණය තවත් වේගවත් වීම සිදුවේ.

එසේම රටක නාගරීක ප්‍රදේශ අතුරින්, කේන්ද්‍රස්ථානය වන නගරයේ සංවර්ධනයට උත්සාහ ගැනීම සමග අධි නාගරීකරණයක් ද ඊට සාපේක්ෂව සෙසු ප්‍රදේශවල එවැනි සංවර්ධනයක් සිදු නොවීම

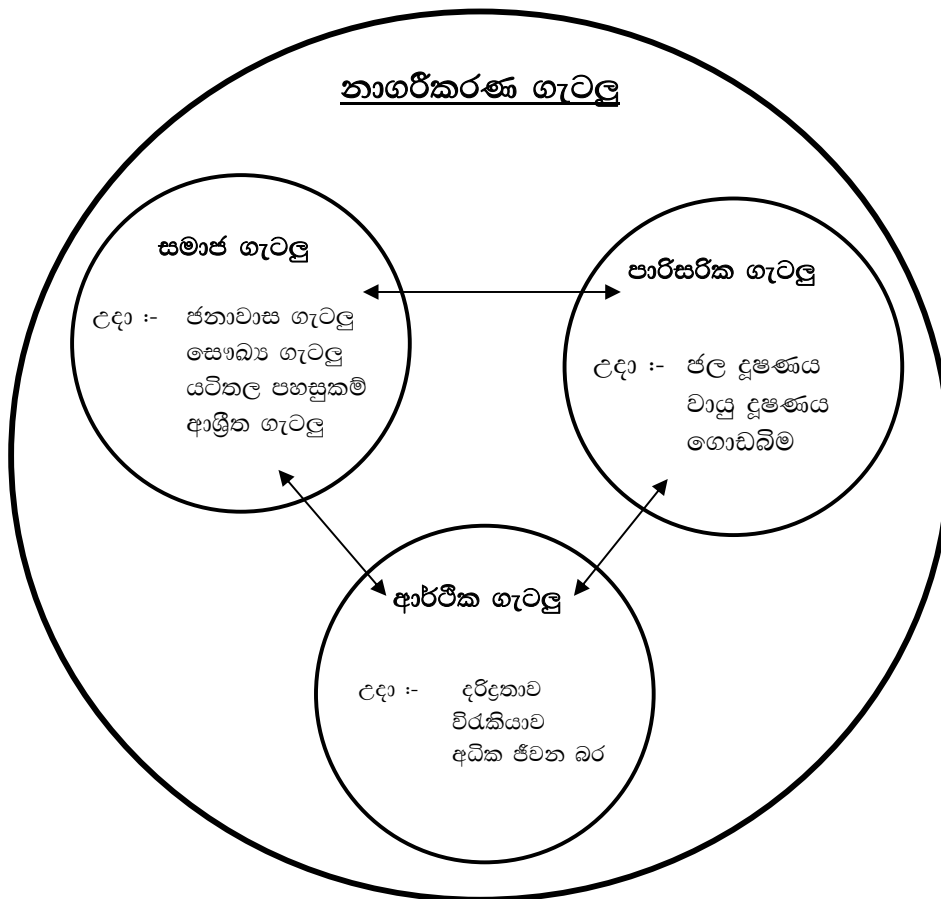
නිසා අධි සංවර්ධිත ප්‍රදේශ දෙදහා වැඩි ආකර්ෂණයක් පැවතීමද නිසා අග්‍ර නාගරීකරණය වේගවත් විය හැකිය.

4. නාගරීකරණය ආශ්‍රිත ගැටලු

කොළඹ නගරය තුළ නාගරීකරණය හේතුවෙන් භූමිය අධිපරිභෝජනය මගින් සහ මානව ක්‍රියාකාරකම් මෙන්ම අවිධිමත්ව කෙරෙන ඉදිකිරීම් හේතුවෙන් නාගරීකරණය ආශ්‍රිත ගැටලු රාශියක් හඳුනාගත හැකිය. ඒවා ප්‍රධාන අංශ 3 ක් යටතේ ගොනු කිරීමට පිළිවන. එනම් සාමාජ ගැටලු, පාරිසරික ගැටලු සහ ආර්ථික ගැටලු යනුවෙනි.

නාගරීක ප්‍රදේශයක් තුළ මේ ගැටලු වෙන් කොට හඳුනා ගැනීමට නොහැකි වන්නේ එකිනෙක හා බද්ධ වූ ගැටලු රාශියක් නාගරීක ප්‍රදේශ තුළ වර්ධනය වී ඇති බැවිනි. උදාහරණ වශයෙන් නාගරීක ප්‍රදේශ ආශ්‍රිතව පවතින දරිද්‍රතාව හේතුවෙන් නිවාස ප්‍රශ්නය උග්‍ර වේ. මේ නිසා අවිධිමත්ව පැල්පත් හා මුඩුකු බිහි වන අතර ඒ ආශ්‍රිතව සමාජ හා පාරිසරික ගැටලු රාශියක් නිරායාසයෙන්ම ජනිත වනු ලැබේ.

රූප සටහන් අංක 4.1 :

මූලාශ්‍රය : කේ. ඒ. එස්. කුමාරසිංහ විසින් සකසන ලදී

4.1 ආර්ථික හා සමාජ ගැටලු

I. නාගරික දරිද්‍රතාව

නාගරික දරිද්‍රතාව කරුණු රාශියක ඒකරාශීත්වයෙන් වක්‍රීයව ක්‍රියාත්මක වේ. නාගරික ප්‍රදේශවල පවතින ආකර්ෂණීය සාධක, ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවලින් නාගරික ප්‍රදේශවලට මහ ජනතාව යොමු කිරීමට හේතු වේ. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල කෘෂිකාර්මික අර්ථ ක්‍රමවලින් ලබන ආදායමට වඩා වැඩි ආදායමක් නාගරික ප්‍රදේශ ආශ්‍රිත සුළු රැකියාවක නිරත වීමෙන් ලබා ගත හැකි යයි ග්‍රාමීය ජනතාව අපේක්ෂා කිරීම නිසාම විශාල වශයෙන් ග්‍රාමීය - නාගරික සංක්‍රමණයක් නිර්මාණය වේ.

නගර කරා සංක්‍රමණය වන පිරිස අඩු ආදායම්ලාභී අඩු අධ්‍යාපන මට්ටමක් සහිත පිරිසක් වීම නාගරික ගැටලු නිර්මාණයට හේතු වේ. ඔවුන්ට නගරයේ ඉහළ මිල ගණන්වලට නිවාස හෝ ඉඩම් ලබා ගැනීමට නොහැකිය. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවලට වඩා නාගරික ප්‍රදේශවල ජීවන වියදම ඉහළ මට්ටමක පැවතීම එයට ප්‍රධාන හේතුවකි.

II. රථවාහන තදබදය

ශ්‍රී ලංකාවේ නගරාශ්‍රිත රථවාහන තදබදය තම ජීවිතයේ කොටසක් සේ සැලකීමට නාගරිකයෝ පුරුදු වී සිටිති. ඕනෑම රටක නාගරික ප්‍රදේශ ආශ්‍රිතව වාහන තදබදය ඇති වීමට හේතු වන්නේ මාර්ග සැපයුමට සාපේක්ෂව රථවාහන සංඛ්‍යාව අධික වීමයි. ශ්‍රී ලංකාවේ කොළඹ නගරය ආශ්‍රිතව මේ ගැටලුව වඩාත් උග්‍ර වී ඇත.

වගු අංක 4.1 : කොළඹ නගරයේ ප්‍රධාන දොරටු 9 න් ඇතුළුවන මුළු වාහන සංඛ්‍යාව

මාර්ගය	1985	1995	2000
මීගමුව පාර	36,549	54,833	71,270
නුවර පාර	35,175	52,762	68,591
කොටා පාර	19,391	29,086	37,812
අවිස්සාවේල්ල පාර	9,258	13,887	18,053
කොළොන්නාව	10,811	16,216	21,081
නාවල පාර	12,949	19,423	25,250
හයිලෙවෙල් පාර	25,541	36,811	47,854
දුටුගමුණු පාර	11,750	17,625	22,912
ගාලු පාර	42,183	63,199	82,159

මූලාශ්‍රය :- Manawadu .L, Liyanage .N, 2008,p 92

ඉහත වගු අංක 4.1ට අනුව වසරකට නගරයට ඇදී එන වාහන සංඛ්‍යාවෙහි වර්ධනය සෑම මාර්ගයකින්ම පෙන්නුම් කරයි. එමෙන්ම වැඩිම වාහන සංඛ්‍යාවක් කොළඹ නගරයට ප්‍රවේශ වන්නේ ගාලු පාර ඔස්සේ බව පැහැදිලි වේ. රථ වාහන තදබදය වේලාව අනුව ද වෙනස් වේ. උදෑසන පාසල්

හා කාර්යාල වේලාව තුළද නැවත පාසල් අවසන් වන කාලය හා කාර්යාල අවසන් වන කාලය තුළ වැඩි රට වාහන සංඛ්‍යාවක් දැකගත හැකිය.

ශ්‍රී ලංකාවේ ලියාපදිංචි රථවාහන සංඛ්‍යාවට හා දෛනිකව නගරයට පිවිසෙන වාහන සංඛ්‍යාවට සාපේක්ෂව කොළඹ නගරයේ මාර්ග ධාරිතාව ප්‍රමාණවත් නොවේ. හෙක්ටයාර 3,733 ක් වූ කොළඹ නාගරික සීමා ප්‍රදේශයට අවශ්‍ය ප්‍රවාහන කටයුතු වෙනුවෙන් වෙන් වී ඇති භූමි ප්‍රමාණය 1977 දී හෙක්ටයාර 610 ක් විය. එය 2001 දී හෙක්ටයාර 700 දක්වා වැඩි වුවද ප්‍රවාහන කටයුතු සම්බන්ධයෙන් ප්‍රමාණවත් නැත.

නගරාශ්‍රිත රථවාහන තදබදය හේතුවෙන් ඒ හා බද්ධ වූ තවත් ගැටලු ගණනාවක් නිර්මාණය වේ. රථවාහන තදබදය හේතුවෙන් ප්‍රවාහන වියදම ඉහළ යන අතර නගරය තුළ නිෂ්පාදන හා සේවාවල පිරිවැයද ඉහළ යයි. එය ආර්ථික වර්ධනයට බාධාකාරී වේ.

රථවාහන තදබදය හේතුවෙන් ශ්‍රී ලංකාව තුළ දිනෙන් දින සිදු වන රිය අනතුරු සංඛ්‍යාවද ඉහළ යමින් පවතී. ශ්‍රී ලංකාව තුළ සෑම පැය 4 කටම වරක් රිය අනතුරක් සිදු වන බවත් අනතුරු වැඩිම ප්‍රමාණයක් වාහන තදබදය උපරිම, උදෑසන 8.00 - 10.00 කාලය තුළ සිදු වන බවත් වාර්තා වේ.

(Manawadu .L, Liyanage .N, 2008)

III. අඩු පහසුකම් ජනාවාස බිහිවීම

කොළඹ නාගරික ප්‍රදේශතුළ ඉහළ යන නාගරික ජනසංඛ්‍යාවට සාපේක්ෂව නිවාස සඳහා ඉඩකඩ සැපයීමට නොහැකි වී ඇත. එබැවින් කොළඹ නගරය තුළ අඩුපහසුකම් නිවාස ව්‍යාප්තියෙහි වර්ධනය වීමේ උපනතියක් හඳුනාගත හැකිය. ශ්‍රී ලංකාවේ අඩු පහසුකම් නිවාස වර්ග 6 ක් හඳුනාගෙන ඇත. පහත වගු අංක 4.2 මගින් කොළඹ නගරයේ ඒ එක් එක් කාණ්ඩවල පවතින ජනාවාස ගණන හා නිවාස ඒකක ගණන දක්වා ඇත .

වගු අංක 4.2 : කොළඹ නගරයේ අඩු පහසුකම් ජනාවාසවල ව්‍යාප්තිය

ජනාවාස වර්ගය	ජනාවාස ගණන	ප්‍රතිශතය	නිවාස ඒකක ගණන	ප්‍රතිශතය
1. මුඩුක්කු	1,071	71.1	25,500	38.6
2. පැල්පත්	183	12.2	13,313	20.2
3. අඩුකුලී මහල් නිවාස	103	6.8	8,950	13.6
4. නැවත පදිංචි කළ නිවාස	97	6.4	14,814	22.4
5. පැරණි ජනාවාස වූ ක්වාටස්	31	2.1	2,575	3.9
6. සැලසුම් නොකළ ස්ථිර නිවාස	21	1.4	870	1.3
එකතුව	1,506	100	66,022	100

මූලාශ්‍රය : Manawadu . L, Liyanage. N, 2008, p94

අඩු පහසුකම් නිවාස අතරින් මුද්‍රාණය 71% ක් හා පැල්පත් 12% ක් ද දක්නට ලැබේ. බහුලව මේවා දක්නට ලැබෙන්නේ කොවිච්කඩේ, කෙසෙල්වත්ත, අලුත්කඩේ, පංචිකාවත්ත යන ප්‍රදේශ වලය. මෙසේ අඩු පහසුකම් ජනාවාසවල වෙසෙන ජන සංඛ්‍යාව මුළු ජන සංඛ්‍යාවෙන් 59% කි.

අඩු පහසුකම් නිවාසලාභීන් නිසා නගරයේ ගැටලු රැසක් උද්ගත වී ඇත. බේරේ වැව, ලුනාව කලපුව, කැලණි ගඟ වැනි ජල මූලාශ්‍රවල දූෂණයට මොවුන්ගේ ජීවන රටාව සෘජුවම බලපා ඇත. දෛනිකව ජනනය වන අපද්‍රව්‍ය ජල මූලාශ්‍රයට බැහැරලීම මේ නිවාස ආශ්‍රිත මූලික ලක්ෂණයකි. ජලය පමණක් නොව මෙම ජනපද ආශ්‍රිත ගොඩබිම් හා අවට පරිසරයද දූෂණයට ලක්ව ඇත. එමෙන්ම සනීපාරක්ෂක කටයුතු ආශ්‍රිත සේවා නිසි ලෙස සිදු නොවීමෙන් සෞඛ්‍ය මට්ටමද පහළ වැටී ඇත. මේ ජනතාව අතර පවතින විවිධ සම්බන්ධතා නිසා මේ ජනාවාස ආශ්‍රිතව සමාජ විරෝධී ක්‍රියා වර්ධනය වීමද සැලකිය යුතු තත්ත්වයකි.

IV. පානීය ජල හිඟය

ශ්‍රී ලංකාවේ නාගරික ප්‍රදේශ ආශ්‍රිතව පානීය ජල හිඟයද උග්‍ර ගැටලුවකි. කොළඹ හා උප නාගරික ප්‍රදේශවල තෝරාගත් ජනාවාස කීපයක ජල සැපයුම වගු අංක 4.3 හි දැක්වේ. ඒ අනුව බොහෝ ජනාවාසවලට අවශ්‍ය තරම් ජල සැපයුමක් නොලැබෙන බව පැහැදිලිය.

වගු අංක 4.3 :

කොළඹ හා උප නාගරික ප්‍රදේශවල තෝරා ගත් අඩු ආදායම්ලාභී ජනාවාසවල ජල සැපයුම

නගරය	ජල සැපයුම ප්‍රමාණවත්ය	ජල සැපයුම තරමක් ප්‍රමාණවත්ය	ජල සැපයුම ප්‍රමාණවත් නැත	ජල සැපයුම කිසිසේත්ම ප්‍රමාණවත් නැත
මට්ටක්කුලිය	745	402	8,785	4,990
අලුත් කඩේ	4,847	6,433	2,115	1,650
අලුත් මාවත	1,524	532	2,635	722
මහවත්ත	174	1,005	1,234	3,671
දෙහිවල-ගල්කිස්ස	50	92	103	2,392
කළුබෝවිල	0	100	0	702
අත්තිහිය(දකුණ)	0	89	1,500	1,750

මූලාශ්‍රය :- Manawadu .L, Liyanage. N, 2008, p95

ජල සැපයුම ප්‍රමාණවත් නැත හා කිසිසේත්ම ප්‍රමාණවත් නැත යන කාණ්ඩවලට අයත් මුළු ජනසංඛ්‍යාව 20,000 කට අධික වේ. විශේෂයෙන්ම මට්ටක්කුලිය ප්‍රදේශයෙහි උග්‍ර ජල හිඟයක් පවතින බව ඉහත වගුව පැහැදිලි කරයි.

V. ඉඩම් මිල ඉහළ යාම

නාගරික ප්‍රදේශවල ජනසංඛ්‍යාව වැඩි වීම සමග ඉඩම් හා දේපළවලට වන ඉල්ලුම ඉහළ යන අතර ඉල්ලුමට සරිලන සැපයුමක් නාගරික ප්‍රදේශ තුළින් සිදු කළ නොහැකි නිසා ඉඩම් මිල ඉහළ යෑමට ලක්වේ. මෙම ඉඩම් මිල ඉහළ යෑම ප්‍රධාන නගරයට පමණක් සීමා නොවේ. නගරය අවට උපනාගරික ප්‍රදේශවල පවා ඉඩම් මිල ශීඝ්‍රයෙන් ඉහළ යෑමේ ප්‍රවණතාවක් පවතී.

ව්‍යාපාරික ඉඩම් සඳහාද විශාල ඉල්ලුමක් නගරය තුළ ක්‍රියාත්මක වේ. තම කර්මාන්ත සිද්ධාන්ත අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් ඒකරාශී වීම යන සාධකවල බලපෑම නිසා නගරාශ්‍රිත ඉඩම්වලට පාසල්වලට සිය දරුවන් ඇතුළත් කර ගැනීමේ අරමුණින් ඒ ආශ්‍රිතව ජනයා ස්ථිර පදිංචියට පැමිණීමද මැන කාලීන ප්‍රවණතාවකි.

මෙවැනි ඉහළ ඉඩම් මිලක් යටතේ විධිමත් අංශයේ ඉඩම් මිල දී ගැනීමට ක්‍රය ශක්තියක් පවතින්නේ ඉහළ ආදායම් ලබන්නන්ට පමණි. මේ නිසා පහළ ආදායම් ලාභීහු අවට උපනාගරික ප්‍රදේශවල පොල් රබර් වැනි විශාල ඉඩම් සංවර්ධනය කොට අලෙවි කරන්නන්ගෙන් මිල දී වලය. 1985 - 1990 කාලය තුළ ශ්‍රී ලංකාවේ කැබලි කළ ඉඩම් 326 න් 33% ක් නාගරික ප්‍රදේශවල ව්‍යාප්තව ඇත. ඉතිරි 67% ක්ම කැබලි වී ඇත්තේ උප නාගරික හා ග්‍රාමීය ප්‍රදේශ තුළය.

4.2 පාරිසරික ගැටලු

I. ජල දූෂණය

ශ්‍රී ලංකාවේ බොහෝමයක් නාගරික ප්‍රදේශ ආශ්‍රිතව විශාල ලෙස ජලය දූෂණයට ලක් වී ඇත. අපවිත්‍ර ජලය, කම්හල්වලින් නිපදවන දියරමය අපද්‍රව්‍ය, මුළුතැන්ගෙවල් හා රෙදි සෝදන ස්ථානවලින් පිටකරන අප දියර ජල මූලාශ්‍ර වලට එකතු වීම ඝන අපද්‍රව්‍ය හා කාර්මික අපද්‍රව්‍ය ජලයට එක්වීම මගින් ජලය දූෂණය වේ.

කොළඹ නාගරික සංකීර්ණය තුළ අපද්‍රව්‍ය බැහැරලීම උග්‍ර ගැටලුවක් බැවින් අපද්‍රව්‍ය ජලමාර්ගවලට බැහැර කිරීමට යොමු වී ඇත. කොළඹ නගරය තුළ අඩු පහසුකම් ජනාවාස බොහෝමයක් නගරයේ ජල මාර්ග දෙපස ස්ථානගත වී ඇති අතර, දෛනිකව ජනනය වන ඝන හා ද්‍රව අපද්‍රව්‍ය බැහැරලන මාධ්‍යය වන්නේ අසල ජල මාර්ගයයි.

නාගරික ප්‍රදේශවල සිදුවන ජල දූෂණය නිසා ඇති වන ආර්ථික අවාසිය ගණනය කළ නොහැකි තරම්ය. වර්ධනය වන ජන සංඛ්‍යාවේ පානීය ජල අවශ්‍යතාව සපුරාලීමට නම් දූෂිත මතුපිට ජලය හා භූගත ජලය අධික පිරිවැයක් දරමින් ප්‍රකෘති තත්වයට පත් කළ යුතුය. එසේම ජල දූෂණය නිසා මත්ස්‍ය සම්පතට ද හානි සිදුවේ. 2006 වසරේ බෙරේ වැව ආශ්‍රිත කිවුල් දිය හා මිරිදිය මසුන්ට වැළඳුන වණ රෝගයක් හේතුවෙන් මසුන් සිය ගණනක් විනාශ වීම මීට කදිම නිදසුනකි.

ජල දූෂණය සෘජුවම නාගරික ජනතාවගේ සෞඛ්‍ය තත්වයට බලපෑම් ඇති කරයි. ක්‍රමානුකූලව අපද්‍රව්‍ය බැහැර නොකිරීම හේතුවෙන් නාගරික ජනයාගෙන් බොහෝ පිරිසක් ඇමීබා ටයිෆොයිඩ්, බැසිලරි, අතීසාරය, ආසාදිත හෙපටයිටිස්, ගැස්ට්‍රො එන්ටරයිටිස්, කොලයිටිස් හා පණු රෝගවලින් පීඩා විඳිති.

ජල දූෂණය නාගරික ජෛව විද්‍යාත්මක විටිනාකම අවම කරයි. බෙල්ලන්විල, අත්තිවිය අභයභූමිය විශාල වශයෙන් ජල දූෂණයට ලක් වීමෙන් ජෛව විවිධත්වය කෙරෙහි බොහෝ සෙයින් බලපා ඇත.

II. වායු දූෂණය

ශ්‍රී ලංකාවේ ශීඝ්‍ර නාගරීකරණය හා රථවාහන ප්‍රමාණය හේතුවෙන් නාගරික ප්‍රදේශ ආශ්‍රිත වායුවේ ගුණාත්මකභාවය පසුගිය දශක කීපය තුළදී පහත වැටී ඇති බවට සාක්ෂි හඳුනාගත හැකිය. නාගරික ප්‍රදේශවල එළිමහනේ අපද්‍රව්‍ය පිළිස්සීම, කර්මාන්ත ශාලාවලින් නිකුත්කරන වායු හා පොසිල ඉන්ධන දහනය ප්‍රධාන වශයෙන් වායු දූෂණය කෙරෙහි බලපා ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ වායු දූෂණය වැඩිම නගරය වන්නේ කොළඹ නගරයයි. 1990 ලියාපදිංචි කළ වාහන සංඛ්‍යාවෙන් 60% ක්ම කොළඹ නගරය තුළ දක්නට ලැබේ. ඩීසල් ඉන්ධන බලාගාර දෙකම ස්ථානගත වී ඇත්තේද කොළඹ නගරය තුළය. කොළඹ නගරයේ තෝරාගත් නගර කීපයක වාතයේ ඊයම් ප්‍රමාණය පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකා ගුණාත්මක හා කාර්මික පර්යේෂණ ආයතනය විසින් සමීක්ෂණයක් සිදු කරන ලදී. පහත වගු අංක 4.4 මගින් කොළඹ නගරයේ වායුවේ ගුණාත්මක තත්වය පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබා ගත හැකිය.

වගු අංක 4.4 : කොළඹ නගරයේ තෝරාගත් ස්ථාන කීපයක වාතයේ අඩංගු ඊයම් ප්‍රමාණය

නාගරික කොට්ඨාසය	නියැදිය ලබා ගත් ස්ථානය	වාතයේ 1m ³ ක් තුළ අඩංගු ඊයම් ප්‍රමාණය (මයික්‍රො ග්‍රෑම්)
තුම්මුල්ල	ටීඩී මාවත විස්කම් නිවස ඉදිරිපිට	0.494
මරදාන	මරදාන පොලිස් ස්ථානය	0.403
කොම්පඤ්ඤ විදිය	කුමාරරත්නම් පෙදෙස	0.539
පුරහල	C.W.W. කන්තන්ගර මාවත	0.576
කොටුව	ලෝට්ස් පාර	0.217
වැල්ලවත්ත	ගාලු පාර	0.317
බොරැල්ල	D.S. සේනානායක මාවත	0.376

මූලාශ්‍රය : Manawadu .L, Liyanage. N, 2008, p101.

ඉහත වගු අංක 44 ට අනුව රථ වාහන පොලිස් නිලධාරීන්ගේ රුධිරයේ අඩංගු ඊයම් ප්‍රමාණය නිර්දේශිත ඊයම් මට්ටමට වඩා පස් ගුණයකින් ඉහළ බව පෙනී යයි. ඊයම් එකතු වීම මගින් රුධිරයේ හිමොග්ලොබින් නිර්මාණය දුර්වල කරන අතර එවිට නිතර කෝප ගැනීම, අලස ගතිය හා නිදාශීලී ගතිය ආදී ශාරීරික හා මානසික පීඩා ඇති කෙරේ. මේ වායු දූෂණයේ අහිතකර බලපෑම මිනිසාගේ සමස්ත ශාරීරික පද්ධතිය කෙරෙහිම ප්‍රබල ලෙස බලපාන සාධකයකි.

III. ඝන අපද්‍රව්‍ය බැහැරලීම

නාගරීකරණයත් සමග නාගරීක ප්‍රදේශවල නිපදවෙන ඝන අපද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණයද දිනෙන් දින ඉහළ යන බව පෙනේ. නාගරික පැල්පත් හා මුඩුකැකු ප්‍රදේශවල නිසි ලෙස ඝන අපද්‍රව්‍ය බැහැරලීම සිදු නොවන අතර නගරවාසීන්ගේ වෙනස් වන දෛනික පරිභෝජන රටාවද ඝන අපද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණය වර්ධනයට හේතු වී ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ අනෙක් දිස්ත්‍රික්ක වලට සාපේක්ෂව කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයේ දෛනිකව එකතුවන අපද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණය අධික වේ. අධික ජන සංඛ්‍යා වර්ධන, කාර්මීකරණය, නිවාස, කඩ සාප්පු හා රෝහල්වලින් පිටකරන අපද්‍රව්‍ය, සංචාරක ව්‍යාපාරය, පදික වෙළඳාම ආදී විවිධ සාධක කොළඹ නගරයේ ඝන අපද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණය වර්ධනය වීමට හේතු වී ඇත. කොළඹ නගරයේ වාසය කරන ජන සංඛ්‍යාව පමණක් නොව දෛනිකව කොළඹ නගරයට සංචලනය වන ජන සංඛ්‍යාව නිසාද ඝන අපද්‍රව්‍ය නිපදවේ. මේ අනුව දෛනිකව කොළඹ නගරයේ නිපදවෙන මුළු අපද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණයෙන් ටොන් 220 ක් පමණ පිටතින් නගරයට පිවිසෙන ජනතාවගෙන් එකතු වන අපද්‍රව්‍ය වන අතර දෛනිකව කොළඹ නගරයේ ජනනය වන මුළු අපද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණය ටොන් 750 ක් පමණ වේ.

දිනකට කැලණි ගංගාවට පමණක් ඝන අපද්‍රව්‍ය ඝන මීටර් 7,500 - 9,000 ක් පමණ මුදා හරින බව වාර්තා වේ. මෙය කොළඹ නගරයේ පානීය ජලයට බලපෑම් ඇති කරයි. මීට අමතරව බේරේ වැව, බොල්ගොඩ වැව, ලුනාව කලපුවද විශාල ලෙස ඝන අපද්‍රව්‍ය බැහැරලීම හේතුවෙන් දූෂණයට ලක් වූ ප්‍රධාන ජල මූලාශ්‍ර වේ. නගරයේ කාණු පද්ධතියට ඝන අපද්‍රව්‍ය බැහැරලීම හේතුවෙන් සුළු වර්ෂාවකදී වුවද කොළඹ නගරය වැසි ජලයෙන් යටවීමේ තර්ජනයට ලක් ව ඇත .

කොළඹ නගරයේ ඝන අපද්‍රව්‍ය රඳවනය පිහිටියේ බිලුමැන්ඩල් ප්‍රදේශයේය. එය විවෘත අපද්‍රව්‍ය රඳවනයක් වන අතර කළමනාකරණයක් සහිතව සකස් කළ රඳවනයක් නොවේ. 1995 වසරේ ආරම්භ වූ බිලුමැන්ඩල් අපද්‍රව්‍ය රඳවනය 2001 සිට පුද්ගලික සමාගමක් සමග ඇති කරගත් ගිවිසුමක් අනුව පවත්වා ගෙන යයි. අක්කර 20 ක පමණ වන මෙම රිදවනයට දිනකට ඝන අපද්‍රව්‍ය ටොන් 650 - 700 ප්‍රමාණයක් එකතු වේ. කොළඹ නගර මධ්‍යයේ පිහිටි මෙම අපද්‍රව්‍ය රඳවනය දැඩි දුගඳකින් යුතු මිනෙන් වායුව ජනනය කරන ස්ථානයක් බවට පත්ව ඇත. මේ නිසා අවට පැල්පත්වාසීන්ගේ සනීපාරක්ෂාවට මෙය තර්ජනයක් බවට පත්ව ඇත.

කොළඹ නගරයේ පමණක් නොව ඊට යාබද උප නගර කුළඳ මෙම ගැටලුව වර්ධනය වලද විමක් සිදු වී ඇත. දෙහිවල - ගල්කිස්ස, මොරටුව, රත්මලාන, හෝමාගම, මහරගම, කොලොන්නාව වැනි නගරවල අපද්‍රව්‍ය බැහැරලත්තේ අවට ප්‍රදේශවල වගුරු බිම් ආශ්‍රිතවය. මේ නිසා නාගරික ප්‍රදේශවල ගංවතුර තත්වයන්ගේ වර්ධනයක් දැකිය හැක. නාගරික ඉඩම් මිල ඉහළ යාම, ඉඩමේ ප්‍රමාණය සීමා සහිත වීම, ජන සංඛ්‍යා වර්ධනය, ඝන අපද්‍රව්‍ය බැහැරලන ස්ථාන නොමැතිවීම ආදී විවිධ ගැටලු රාශියක් එකිනෙක හා බද්ධ වූ ගැටලුකාරී තත්වයක් නාගරික ප්‍රදේශවල දක්නට ලැබේ.

නිසිලෙස ඝන අපද්‍රව්‍ය වර්ගීකරණය, ප්‍රතිචක්‍රීකරණය, එකතු කිරීම යන ක්‍රියාවලි නාගරික ප්‍රදේශ කුළ විශාල ගැටවිවක් වී ඇත. ඝන අපද්‍රව්‍ය, ඒ ප්‍රදේශවලම සම්පතක් බවට ද පත් කරගත හැකිය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

1980, “කොළඹ නගරයේ අවිධිමත් ව්‍යාපාර අංශය” මාර්ග ප්‍රකාශන, මාර්ග ආයතනය කොළඹ

සමන් කළුආරච්චි, 2004, “කොළඹ පුරාණය” සූරිය ප්‍රකාශකයෝ, කොළඹ 10.

මානවඩු. එල්, ලියනගේ. එන්, 2008 “තෙවන ලොව නාගරීකරණය”, විජේසූරිය ග්‍රන්ථ කේන්ද්‍රය, පූව් බොරැල්ල.

<http://uda.lk/reports/urbanization> 2009.10.02